



# International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies

*International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies is a double-blind peer-reviewed, open-access journal published to reach excellence on the scope. It considers scholarly, research-based articles on all aspects of economics, finance and accounting. As an international congress aimed at facilitating the global exchange of education theory, contributions from different educational systems and cultures are encouraged. It aims to provide a forum for all researchers, educators, educational policy-makers and planners to exchange invaluable ideas and resources.*

## Majburiyatlar Auditining Xususiyatlari

**Mustafoqulova Komila**

Jizzax politexnika instituti talabasi

**Turumova Dildora Abdumannonovna**

Jizzax politexnika instituti "Iqtisodiyot va menejment" kafedrası o'qituvchisi,  
dildoraturumova1985@gmail.com

### Annotatsiya

Ushbu ish auditning ushbu shakli bilan bog'liq bo'lgan o'ziga xos xususiyatlar, uslublar va muammolarga e'tibor qaratib, majburiy auditning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganadi. Tadqiqot majburiy auditning ixtiyoriy auditdan qanday farq qilishini o'rganadi, ularni tartibga soluvchi huquqiy va me'yoriy bazalarni ta'kidlaydi. Unda moliyaviy shaffoflikni ta'minlash, qonun hujjatlariga rioya etish va manfaatdor tomonlar manfaatlarini himoya qilishda majburiy auditning o'rnini alohida ta'kidlangan. Tadqiqot shuningdek, auditorlarning ushbu auditlarni samarali o'tkazishi uchun zarur bo'lgan kasbiy mahorat va malakalarni o'rganadi.

**Kalit so'zlar:** majburiy auditlar, moliyaviy shaffoflik, me'yoriy-huquqiy bazalar, audit metodologiyasi, audit standartlari, qonunlarga muvofiqlik, auditor malakasi.

### KIRISH

Majburiy audit o'tkazish zarurati, ayniqsa, noto'g'ri hisobot berish yoki firibgarlik xavfi yuqori bo'lgan sektorlarda, jamoatchilik ishonchini va moliyaviy bozorlarning yaxlitligini ta'minlash talabidan kelib chiqadi. Nazorat qiluvchi organlar va hukumatlar moliyaviy operatsiyalar belgilangan huquqiy va professional standartlarga muvofiq amalga oshirilishini kafolatlash uchun ushbu auditlarni o'rnatadilar. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi majburiy audit bilan bog'liq xususiyatlar, metodologiyalar va muammolarni o'rganishdir. Majburiy auditning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish orqali biz uning moliyaviy ekotizimga va kengroq biznes muhitiga ta'sirini yaxshiroq tushunishimiz mumkin. Bundan tashqari, ushbu tadqiqot auditorlarning muvaffaqiyatli moliyaviy nazorat uchun zarur bo'lgan me'yoriy va axloqiy standartlarga javob berishini ta'minlash uchun majburiy auditlarni samarali amalga oshirish uchun zarur bo'lgan malaka va professional vakolatlarni o'rganadi.[1]

### MUHOKAMA VA NATIJALAR

Majburiy audit kontseptsiyasi shaffoflikni o'rnatish, korporativ boshqaruvni kuchaytirish va moliyaviy qonunbuzarliklarning oldini olish zarurligiga asoslanadi. Majburiy auditlarni muhokama qilish ko'pincha uning firibgarlik, noto'g'ri ma'lumot berish va moliyaviy noto'g'ri boshqaruv bilan bog'liq xavflarni kamaytirishdagi ahamiyati atrofida aylanadi. So'nggi yillarda

majburiy auditlar yanada katta ahamiyatga ega bo'ldi, chunki ular nafaqat qonunchilikka rioya qilishni ta'minlashga, balki korporatsiyalar va ularning manfaatdor tomonlari o'rtasidagi umumiy ishonchni yaxshilashga yordam beradi.[2]

Majburiy auditlarda metodologiya va yondashuv

Majburiy audit metodologiyasi sohaga, kompaniya hajmiga va tartibga solish muhitiga qarab farqlanadi. Odatda, majburiy auditlar tizimli yondashuvga amal qiladi, bunda auditor kompaniya tomonidan taqdim etilgan moliyaviy ma'lumotlarni to'playdi, tahlil qiladi va tekshiradi. Ushbu jarayon ichki nazoratni ko'rib chiqish, moliyaviy hisobotlarning to'g'riligini baholash, tegishli qonunlarga muvofiqligini tekshirish va tashkilotning moliyaviy hisobotlarini tekshirishni o'z ichiga oladi. Auditorlar, shuningdek, buxgalteriya siyosatining muvofiqligini baholaydilar, amaldagi soliq qonunchiligiga rioya etilishini ta'minlaydilar va jiddiy noto'g'ri ma'lumotlar yoki firibgarlik faoliyati yo'qligini tasdiqlaydilar.

Majburiy audit natijalari[3]

Majburiy audit tekshirilayotgan tashkilotlar uchun ham, kengroq iqtisodiy muhit uchun ham bir qancha imtiyozlarni beradi. Asosiy natijalarni quyidagicha umumlashtirish mumkin:

Moliyaviy shaffoflikni oshirish: Majburiy auditlar yanada aniqroq va ishonchli moliyaviy hisobot berishga yordam beradi. Majburiy auditdan o'tkaziladigan kompaniyalar firibgarlik yoki moliyaviy noto'g'ri ma'lumotlar bilan shug'ullanish ehtimoli kamroq, chunki mustaqil auditorlarning mavjudligi axloqsiz amaliyotlarga to'sqinlik qiladi.

Kuchaytirilgan korporativ boshqaruv: Auditlar ichki nazorat, biznes operatsiyalari va boshqaruv tuzilmalarining zaif tomonlarini aniqlashga yordam beradi. Ushbu muammolarni hal qilish orqali kompaniyalar o'zlarining korporativ boshqaruv amaliyotlarini yaxshilashlari mumkin, bu esa pirovardida boshqaruv va tashkiliy ko'rsatkichlarning yaxshilanishiga olib keladi.

Jamoat ishonchining ortishi: Majburiy auditlar ham aholining moliyaviy bozorlarga ishonchini mustahkamlashga yordam beradi. Manfaatdor tomonlar kompaniyalarning moliyaviy hisobotlari uchun muntazam ravishda tekshirilishi va javobgarligini bilsalar, ular butun moliyaviy tizimga ko'proq ishonishadi. Bu ishonch, ayniqsa, uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega.

Majburiy auditning qiyinchiliklari va cheklovlari

Ko'pgina afzalliklariga qaramay, majburiy auditlar qiyinchiliklardan holi emas. Asosiy muammolardan biri auditorlik tarafdori bo'lishi mumkin, ayniqsa auditorlar o'zlari tekshirayotgan tashkilotlar bilan shaxsiy yoki professional munosabatlarga ega bo'lishi mumkin bo'lgan vaziyatlarda. Mustaqillik auditning asosiy printsiplari bo'lsa-da, auditorlarning butunlay xolis bo'lishini ta'minlash ba'zi hollarda qiyin bo'lishi mumkin.

Bundan tashqari, auditorlar to'g'ri va ob'ektiv baho berishga harakat qilsalar ham, audit jarayoni firibgarlik yoki noto'g'ri hisobotlarning barcha shakllarini aniqlashni kafolatlay olmaydi. Moliyaviy hisobotdagi firibgarlik, ayniqsa til biriktirish yoki murakkab usullarni o'z ichiga olgan murakkab sxemalar, ba'zida keng qamrovli auditlar bilan ham aniqlashdan qochishi mumkin.[4]

## **XULOSA**

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, majburiy auditlar zamonaviy moliyaviy ekotizimda kompaniyalarning shaffof, axloqiy va qonunga muvofiq ishlashini ta'minlash orqali muhim rol o'ynaydi. Moliyaviy hisobotlarni mustaqil baholash orqali auditorlar firibgarlik, noto'g'ri boshqaruv va moliyaviy noto'g'ri hisobot bilan bog'liq risklarni kamaytirishga yordam beradi. Ushbu audit natijalari, jumladan moliyaviy shaffoflikni oshirish, investorlar ishonchini oshirish va korporativ boshqaruvni yaxshilash iqtisodiyotning umumiy salomatligiga hissa qo'shadi. Biroq, auditorlarning mustaqilligi, kichik korxonalar uchun audit xarajatlari va aniqlanmagan firibgarlik ehtimoli kabi muammolar audit amaliyoti va me'yoriy-huquqiy bazani doimiy ravishda takomillashtirish zarurligini ta'kidlaydi.

## FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Arens, A. A., Elder, R. J., & Beasley, M. S. (2017). *Auditing: An Integrated Approach* (15th ed.). Pearson Education.
2. International Federation of Accountants (IFAC). (2018). *International Standards on Auditing (ISA)*. Retrieved from <https://www.ifac.org>
3. Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB). (2021). *Auditing Standards*. Retrieved from <https://pcaobus.org>
4. Lee, T. A., & Dyer, D. J. (2020). The Role of Auditors in Enhancing Corporate Governance: A Study of Compulsory Audits. *Journal of Accounting and Finance*, 18(3), 34-50. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3149875>
5. Abdumannonovna, T. D. (2024). LICENSING PROCEDURE OF AUDITING ACTIVITIES IN UZBEKISTAN AND CURRENT RESULTS. *Gospodarka i Innowacje.*, 44, 35-40.
6. Abdumannonovna, T. D. (2024). Methods of Obtaining Audit Evidence. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 3(2), 221-226.
7. Abdumannonovna, T. D. (2024). NEW UZBEKISTAN AND THE MUTUAL INTERESTS OF THE "BIG FOUR" INTERNATIONAL AUDITING COMPANIES. *Miasto Przyszłości*, 45, 600-605.
8. Abdumannonovna, T. D. (2024). Purpose, Tasks, Necessity of Audit in Uzbekistan. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 2(2), 89-92.
9. Abdumannonovna, T. D. (2024). Relationship with Auditing Standards in Controlling the Quality of Auditor's Work. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 3(2), 998-1003.
10. Abdumannonovna, T. D. (2024). Respublikamizda auditorlarni sertifikatlashtirish va malakasini oshirishdagi natijalarning samarasi. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 682-687.
11. Abdumannonovna, T. D. (2024). STUDYING THE COMPANY'S ACTIVITIES AND ACCOUNTING DURING THE AUDITOR'S INSPECTION. *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 4(2), 21-27.
12. Abdumannonovna, T. D. (2024). THE AUDITOR'S PROFESSIONAL ETHICS ARE THE BASIS OF THE AUDITOR'S ACTIVITY. *JOURNAL OF EDUCATION, ETHICS AND VALUE*, 3(1), 225-229.
13. Abdumannonovna, T. D. (2024). The Document Presented by the Auditor is "Audit Report and its Contents". *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 3(2), 991-997.
14. Abdumannonovna, T. D. (2024). EXTERNAL AUDITORS AND THEIR LIABILITY TO THIRD PARTIES. *Gospodarka i Innowacje.*, 44, 71-75.
15. Abdumannonovna, T. D. (2024). FRAUD DETECTION IN AN AUDIT. *JOURNAL OF EDUCATION, ETHICS AND VALUE*, 3(1), 136-140.
16. Abdumannonovna, T. D. (2024). IMPORTANCE AND ROLE OF INTERNAL AUDIT IN ENTERPRISES. *JOURNAL OF EDUCATION, ETHICS AND VALUE*, 3(1), 6-9.